

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Jenny Enberg
0171-62 73 47
jenny.enberg@enkoping.se

Kommunstyrelsen

Planeringsstrategi 2024–2028

Förslag till kommunfullmäktiges beslut

Kommunfullmäktige beslutar att anta Planeringsstrategi 2024–2028.

Förslag till kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att anta Planeringsstrategi 2024–2028

Ärendet

Bakgrund

Översiktsplanen är kommunens strategi för hur mark och vatten ska användas och bevaras och bebyggelse utvecklas för att säkerställa en långsiktig hållbar utveckling, i enlighet med plan- och bygglagens bestämmelser. Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan.

Den 1 april 2020 ändrades plan- och bygglagen med krav på kommuner att stärka översiktsplaneringen. Ett nytt planeringsbegrepp infördes, Planeringsstrategi. Planeringsstrategin ersätter den tidigare aktualitetsprövningen av översiktsplanen.

Det centrala i planeringsstrategin är kommunens ställningstagande till den fortsatta översiktsplaneringen. Planeringsstrategin i sig innebär ingen ändring av översiktsplanen utan den beskriver vad kommunen ska fokusera på i översiktsplaneringen och om det finns delar av planen som behöver ändras.

Kommunerna ska i planeringsstrategin redogöra för förändrade planeringsförutsättningar och hur dessa påverkar mark- och vattenanvändningen i kommunen, samt hur den bebyggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Planeringsstrategin kan också peka ut behov av fördjupade analyser eller studier som behövs för att genomföra översiktsplanens innehåll. På ett vis blir planeringsstrategin en färdplan för en förstärkt strategisk planering.

Genom att ta fram en planeringsstrategi varje mandatperiod får planen också en tydligare koppling till den styrande politiska majoriteten. Planeringsstrategin ska

antas i kommunfullmäktige senast två år efter ordinarie val förutsatt att en ny översiktsplan inte antas under samma period. Om kommunen varken antar en ny översiktsplan eller en planeringsstrategi senast två år efter ordinarie val anses såväl översiktsplan och fördjupade översiktsplaner i sin helhet inaktuella.

Arbetet med att revidera översiktsplanen pågår och har formellt passerat samråd. Det innebär att den inte kan antas innan 11 september, 2024 varpå kommunen ska ta fram en planeringsstrategi. Framtagande av planeringsstrategin har haft god hjälp genom det parallella arbetet att revidera översiktsplanen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av verksamheten för strategisk planering på samhällsbyggnadsförvaltningen.

Samhällsbyggnadsförvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att planeringsstrategin kan antas.

Ekonomiska konsekvenser

Planeringsstrategin är ett dokument som i sig inte innebär några kostnader för kommunen. Dokumentet beskriver olika prioriterade eller önskvärda aktiviteter för att förstärka kommunens strategiska planering, vilka i sig innefattar kostnader för att realiseras. Dessa kommer att underlätta vidare handläggning i olika ärenden.

Sociala och miljömässiga konsekvenser

Planeringsstrategin innehåller ett antal önskvärda aktiviteter med syfte att öka kunskap och stärka underlag. Sammantaget ska dessa aktiviteter bidra till en förstärkt strategisk planering med ökade förutsättningar till en hållbar utveckling i Enköpings kommun.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, daterad 2024-04-04

Planeringsstrategi 2024 – 2028, daterad 2024-04-03

Patrik Holm
Verksamhetschef strategisk planering
Enköpings kommun

Jenny Enberg
Strategisk samhällsplanerare
Enköpings kommun

Beslutet skickas till:

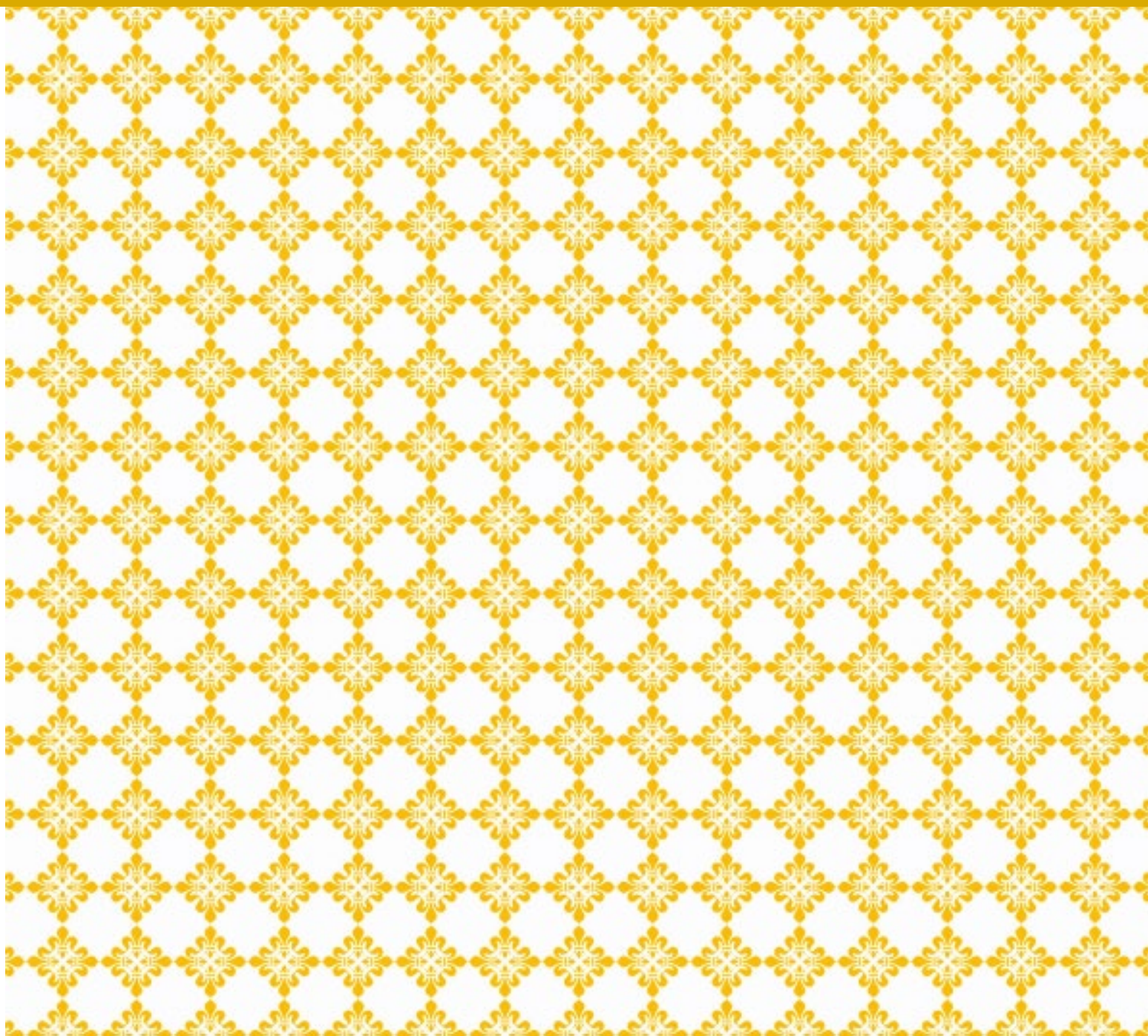
Boverket, för kännedom

Länsstyrelsen i Uppsala län, för kännedom

Region Uppsala, för kännedom
Strängnäs kommun, för kännedom
Västerås stad, för kännedom
Sala kommun, för kännedom
Heby kommun, för kännedom
Uppsala kommun, för kännedom
Håbo kommun, för kännedom
Ekerö kommun, för kännedom

Planeringsstrategi 2024 - 2028

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
Inledning	4
Vad är en planeringsstrategi?	4
Process för framtagande.....	4
Nulägesbeskrivning.....	5
Aktuella översiktsplaner.....	5
Ändrade planeringsförutsättningar	6
Kontinuerlig översiktsplanering.....	6
Omvärldens trender påverkar	7
Sammanfattning av ändrad lagstiftning.....	9
Sammanfattning av ändrad vägledning	9
Översyn av riksintressen	10
Tillkommande kommunala mål, planer och program	10
En förstärkt strategisk planering.....	12
Pågående arbete	12
Prioriterade under perioden.....	15
Önskvärda planer, program och underlag	17
Samverkan över kommungränser.....	21
Bilaga 1 – Lista över ändrade planeringsförutsättningar.....	22
Ändrad lagstiftning.....	22
Ändrade nationella mål och vägledning	24
Ändrade regionala mål, vägledning och underlag	26

Sammanfattning

Kommunal översiktsplanering handlar om att beskriva hur platsen Enköpings kommun ska utvecklas. Översiktsplanen sätter en riktning för framtiden, hur vi vill leva och bo och vilka värden som ska värnas och bevaras. Den riktningen ligger sedan till grund för efterföljande planering. Översiktsplanen är kommunens strategi för hur mark och vatten ska användas och bevaras och bebyggelse utvecklas för att säkerställa en långsiktig hållbar utveckling.

Den 1 april 2020 ändrades plan- och bygglagen med krav på kommunerna att stärka översiktsplaneringen. Ett nytt planeringsbegrepp infördes, Planeringsstrategi. Det nya lagkravet innebär att kommunerna ska kontinuerligt följa upp och utvärdera om översiktsplanen är aktuell, om det tillkommit ny väsentlig information, och om den i helhet eller delar därför behöver revideras.

Det centrala i planeringsstrategin är kommunens ställningstagande till den fortsatta översiktsplaneringen. Planeringsstrategin i sig innebär ingen ändring av översiktsplanen utan den beskriver vad kommunen ska fokusera på i översiktsplaneringen och om det finns delar av planen som behöver ändras. Planeringsstrategin tas fram minst en gång per mandatperiod, om inte en ny översiktsplan antas.

Samhällsförändringar sker i allt snabbare takt vilket ställer högre krav på översiktsplanens aktualitet så att den kan utgöra ett gott stöd i planering, prövning och tillståndsgivning. En stor mängd vägledning och planeringsunderlag har tillkommit sedan kommunen antog gällande översiktsplan, år 2014. I bilaga 1 återfinns ett urval av dessa. Flertalet nya och reviderade nationella och regionala planer, program samt vägledning handlar om att reducera eller hantera olika typer av risker i den fysiska planeringen. Det handlar om att stärka kunskapen kring beredskapsfrågor, minimera sårbarheter i samhället och reducera risker för människans hälsa och miljö. Kommunen har också antagit fler styrande principer inom olika områden och ser ett behov av att fortsätta ta fram fler planeringsunderlag, strategier med ställningstaganden och utveckla arbetsmetoder för en effektiv samhällsplanering.

Idag har kommunen en översiktsplan och fyra fördjupade översiktsplaner. Översiktsplanen är under revidering och när den är antagen så ersätter den tre fördjupade översiktsplaner för Grillby, Hummelsta och Örsundsbro. Den nya översiktsplanen förväntas antagen under perioden 2024–2028. Den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad är fortsatt gällande men en översyn kring dess aktualitet ska ske under perioden 2024–2028. Kommunen kommer också att utveckla metoder för att följa upp och utvärdera hur väl översiktsplanens mål uppfylls, och vi kommer att arbeta vidare mot en digital översiktsplan.

Inledning

Kommunal översiktsplanering handlar om att beskriva hur platsen Enköpings kommun ska utvecklas på många års sikt, och hur olika förändringar i den fysiska miljön tillsammans ska bli så bra som möjligt. Översiktsplanen är kommunens strategi för hur mark och vatten ska användas och bevaras och bebyggelse utvecklas för att säkerställa en långsiktig hållbar utveckling. Den är vägledande för efterföljande planering och beslut. Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen och den ska spegla den politiska majoritetens uppfattning och antas av kommunfullmäktige.

Vad är en planeringsstrategi?

Den 1 april 2020 ändrades plan- och bygglagen med krav på kommuner att stärka översiktsplaneringen. Ett nytt planeringsbegrepp infördes, Planeringsstrategi. Planeringsstrategin ersätter den tidigare aktualitetsprövningen av översiktsplanen.

Det centrala i planeringsstrategin är kommunens ställningstagande till den fortsatta översiktsplaneringen. Planeringsstrategin i sig innebär ingen ändring av översiktsplanen utan den beskriver vad kommunen ska fokusera på i översiktsplaneringen och om det finns delar av planen som behöver ändras. Kommunerna ska i planeringsstrategin redogöra för förändrade planeringsförutsättningar och hur dessa påverkar mark- och vattenanvändningen i kommunen, samt hur den bebyggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Planeringsstrategin kan också peka ut behov av fördjupade analyser eller studier som behövs för att genomföra översiktsplanens innehåll. På ett vis blir planeringsstrategin en färdplan fram till att nästa översiktsplan antas.

Genom att ta fram en planeringsstrategi varje mandatperiod får planen också en tydligare koppling till den styrande politiska majoriteten. Planeringsstrategin ska antas i kommunfullmäktige senast två år efter ordinarie val förutsatt att en ny översiktsplan inte antas under samma period. Om kommunen varken antar en ny översiktsplan eller en planeringsstrategi senast två år efter ordinarie val anses såväl översiktsplan och fördjupade översiktsplaner i sin helhet inaktuella. De formella kraven kan läsas i Plan- och bygglagen, 3 §, 4 § andra stycket 1 och 2 samt 5 §.

Process för framtagande

Planeringsstrategin är framtagen av verksamheten för strategisk planering på samhällsbyggnadsförvaltningen i Enköpings kommun under år 2023–2024. I samband med den pågående revideringen av översiktsplanen har underlag till planeringsstrategin samlats in. Vidare har Länsstyrelsen i Uppsala sammanfattat förändringar i planeringsförutsättningar för statliga och mellankommunala intressen, vilket utgjort underlag för planeringsstrategin.

Nulägesbeskrivning

Aktuella översiktsplaner

Enköpings kommun har följande antagna dokument för översiktsplanering:

- Översiktsplan 2030 – antagen 2014.
- Fördjupad översiktsplan för Enköping stad – antagen 2018.
- Fördjupad översiktsplan för Grillby – antagen 1992.
- Fördjupad översiktsplan för Hummelsta – antagen 1993.
- Fördjupad översiktsplan för Örsundsbro – antagen 1995.

Översiktsplan 2030

Enköpings kommuns nu gällande översiktsplan med utblick år 2030, antogs under våren 2014. Under 2019 genomfördes en bedömning av översiktsplanens aktualitet. Arbetet med att revidera översiktsplanen pågår sedan dess.

Aktualitetsprövningen av Översiktsplan 2030 visade att planen till viss del fortfarande är aktuell och speglar förvaltningarnas intentioner men att den i andra avseenden behöver revideras. Planen behöver kompletteras och förstärkas i flera frågor både tematiskt och geografiskt. Revideringen ska särskilt fokusera på utveckling av våra mindre tätorter och landsbygden. Översiktsplan 2030 används heller inte i den grad som förväntats. Översiktsplanen roll för att styra utvecklingen i kommunen ska därför förstärkas genom utökat samarbete mellan förvaltningar och med politik i framtagande av Översiktsplan 2040.

Fördjupad översiktsplan för Enköping stad

Den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad (FÖP) är fortsatt gällande sedan dess antagande år 2018. Staden genomgår utveckling och nytt planeringsunderlag har tillkommit sedan antagande. En översyn av den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad bör påbörjas under perioden 2024–2028 för att bedöma dess aktualitet.

Fördjupade översiktsplaner för Grillby, Hummelsta och Örsundsbro

Dessa ersätts av Översiktsplan 2040 när denna antas.

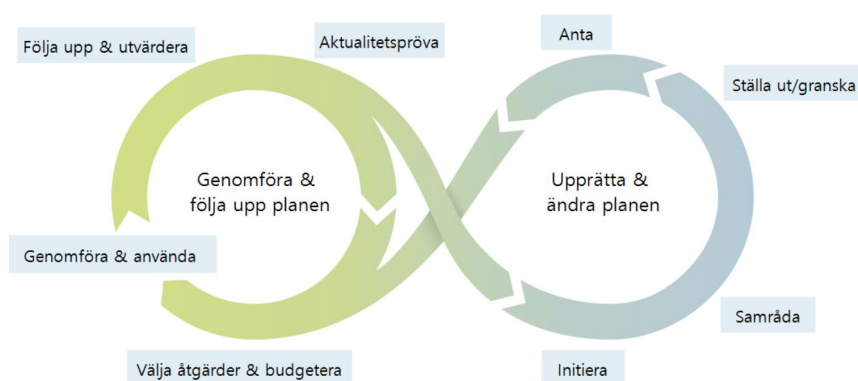
Ändrade planeringsförutsättningar

Här redogör vi för ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för en aktuell översiktsplanering i Enköpings kommun. Det handlar om ett urval av ändrade planeringsförutsättningar sedan år 2014 då Översiktsplan 2030 antagits.

Kontinuerlig översiktsplanering

Det nya lagkravet i Plan- och bygglagen innebär att kommunerna behöver stärka sin kontinuerliga översiktsplanering. Det sker delvis genom att kontinuerligt följa upp och utvärdera om översiktsplanen är aktuell eller om den i helhet eller delar behöver revideras. Samhällsförändringar sker i allt snabbare takt vilket ställer högre krav på översiktsplanens aktualitet så att den kan utgöra ett gott stöd i planering, prövning och tillståndsgivning. Uppföljning och utvärdering sker minst en gång per mandatperiod i samband med framtagande av planeringsstrategin.

Boverket har tagit fram en modell för kontinuerlig översiktsplanering som metodstöd till kommunerna. Modellen beskriver en process med två rullande delprocesser: en för att upprätta och ändra en översiktsplan och en delprocess som handlar om kommunens arbete med att genomföra och följa upp översiktsplanen. Sammantaget ska dessa två delar bidra till att hålla översiktsplanen aktuell och avgöra om och vilka delar som behöver ändras. Det processbaserade arbetssättet bidrar också till en tydlighet internt med beslutsunderlag till verksamhetsprocesser, resursättning och budgetplanering för olika delar av den strategiska planeringen. Hela kommunens organisation är genomförare av översiktsplanen, både i beslut om enskilda ärenden till frågor med större spännvidd samt med ansvar att ta fram olika planer, program eller kunskapsunderlag som bidrar till arbetet. Enköpings kommun ska under perioden 2024–2028 utveckla sin arbetsprocess enligt Boverkets modell med särskilt fokus på att genomföra och följa upp planen.

Figur 1: Bild över olika moment i den kontinuerliga översiktsplaneringen. Källa Boverket.

Omvärldens trender påverkar

Översiktsplanering påverkas av omvärldens trender. Följande trender kan få särskilt stor betydelse för prioriteringar av olika uppdrag.

Säkerhet, skydd och beredskap

Sedan antagen översiktsplan 2014 har det säkerhetspolitiska läget i världen försämrats och Sverige är numer en del av Natos gemensamma försvar sedan den 7 mars 2024. I Enköping finns flertalet områden där Försvarsmakten meddelat att de har eller ska utöka sin verksamhet. Ytterligare markanspråk kan inte uteslutas då Försvarsmaktens verksamhet ska kunna växa i enlighet med regeringens beslut om inriktning för Försvarsmakten 2021–2025 (dnr. Fö2018/01425, 2020-12-17).

Lantbruken i Enköpings kommun bidrar till att öka den svenska självförsörjandegraden på spannmål. Kommunens betydelse för nationell livsmedelsproduktionen förstärks än mer genom att produktionen sker mitt i en befolkningstät region. Det innebär att den fysiska planeringen får ett allt större ansvar att värna jordbruksmarken från exploatering.

Som en konsekvens av det säkerhetspolitiska läget har efterfrågan på en stärkt civil beredskap och försvar ökat. Världen har också genomgått en pandemi där krisberedskapen ställdes på prov. Den fysiska planeringen påverkas av dessa händelser och kommunen har ett ansvar att tillse att kommunala verksamheter är väl förberedda i händelse av kris, krig eller svår samhällsstörning. Det gör vi inom det kontinuerliga beredskapsarbetet, och genom vår samhällsplanering där vi arbetar med förebyggande och riskreducerande åtgärder.

Ett klimat i förändring

Klimatet förändras. Hur vi klarar effekterna av klimatförändringarna beror delvis på hur mycket och hur fort förändringarna sker men också hur väl förberedda vi är och hur flexibla vi är att anpassa oss till nya förutsättningar. Det blir därför att största vikt att följa kunskapsutvecklingen kring förändringar i klimatet, teknikutveckling och anpassningsåtgärder. Plan- och bygglagen ändrades också under år 2018 för att lägga ett större fokus på de frågorna, och belägga kommunerna med krav att bedöma klimatrelaterade risker i sin översiktsplan.

Genom ett förebyggande arbete där vi anpassar bebyggelse, infrastruktur och teknisk försörjning för att klara ett klimat i förändring, kan vi förebygga negativa konsekvenser på människans hälsa, säkerhet och på bebyggd miljö. Det är troligtvis så att det förebyggande arbetet också är mer kostnadseffektivt än att genomföra åtgärder i efterhand.

Kommunens arbete med klimatanpassning behöver förstärkas. Framförallt finns ett behov av en klimatanpassningsplan för att på ett mer strukturerat sätt prioritera åtgärder för att hantera de risker vi ställs inför.

Minskad klimatpåverkan

Minskad klimatpåverkan är en av vår tids viktigaste samhällsfrågor och de närmaste tio åren är helt avgörande för att påskynda omställningen till en fossilfri framtid.

Enköpings kommun ska bidra till ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart Enköping. Vår ambition är att vara klimatneutrala 2030. Vi vill gå före och visa att omställningen är prioriterad när vi bygger och utvecklar en växande kommun. Vi har tagit flera steg framåt i vårt hållbarhetsarbete. Vi har en vägledning för hållbart byggande som sammanfattar och beskriver de hållbarhetsinriktningar som enligt politiska beslut ska ställas i markanvisningsavtal och överenskommelse om exploatering. Vi har tagit fram en koldioxidbudget för Enköping som visar hur mycket koldioxid vi som kan släppa ut om vi ska uppfylla vår del av Parisavtalet. Den kan användas som beslutsunderlag vid val av insatser och prioriteringar. Vi har skrivit under hållbarhetslöften tillsammans med andra aktörer genom *Färdplan för hållbart län*.

Förnyelsebar energi produceras till stor del på landsbygden genom vindkraft, vattenkraft eller solenergi eller genom de areella näringarnas bidrag till biobränsle. Jordbruket kan även bidra till förnybar energiproduktion genom produktion av biogas från rötning av gödsel. Samtidigt kan detta innebära en ökad konkurrens om mark eller naturresurser. För att uppnå en hållbar samhällsutveckling och en grön omställning behövs olika lösningar som beaktar platsens förutsättningar och aktörer. Översiktsplanen är ett viktigt verktyg för att synliggöra målkonflikter, hitta synergier och göra avvägningar mellan olika intressen.

Trafik och transporter

Den främsta utmaningen och trenden inom transportsektorn är minskade fossila utsläpp och mindre energikrävande transporter. För Enköpings kommun är en fungerande kommunikation- och transportinfrastruktur avgörande för kommunens kompetensförsörjning och klimatomställning. Majoriteten av resorna i kommunen sker med bil och för att nå klimatmålen behövs incitament för att såväl minska bilberoende som öka andelen hållbara resor. Lokalisering av nya bostäder och verksamheter måste gå hand i hand med trafikplanering. Det är av stor vikt att ny bebyggelse tillkommer i kollektivtrafiknära lägen och att det skapas goda förutsättningar för att hållbara transporter blir det naturliga valet för majoriteten av kommuninvånarnas resor som har möjlighet att göra det valet. Genom att framförallt i staden, omfördela resor från motordrivna fordon till övriga trafikslag kan vi få flera positiva följd effekter för folkhälsan och miljön. Flera utmaningar finns kopplade till detta, både inom planering och investering i åtgärder i den fysiska miljön, brist på tydliga och styrande kommunala trafikstrategier samt förändringar i människors beteende och resmönster. Omställningen till laddbara fordon är en viktig del i att öka elektrifieringen av fordonsflottan. Samtidigt ställer det krav på infrastruktur i den fysiska planeringen. Laddstationer både på allmänna platser, men också på enskilda fastigheter samt tillgång till tillräcklig el för att försörja eldrivna fordon.

Sammanfattning av ändrad lagstiftning

I bilaga 1 finns ändrade planeringsförutsättningar listade mer utförligt.

Både plan- och bygglagen och miljöbalken har ändrats sedan kommunens översiktsplan antogs år 2014. I plan- och bygglagen handlar ändringarna främst om tillkommande krav på kommunerna. Kraven består i att kommunerna ska hålla en uppdaterad och aktuell översiktsplan, och på sikt även övergå till digitala översiktsplaner. Det ställs också krav på utökade riskbedömningar utifrån klimatrelaterade risker.

Miljöbalken ändras med högre krav på strategiska miljöbedömningar. Även Lagen om allmänna vattentjänster har ändrats. Krav ställs på kommunerna att utöka sin vatten- och avloppshantering med bedömning av risk för skyfall och dess påverkan på den tekniska försörjningen. Kommunerna ska därför ta fram en vattentjänstplan som beskriver hur kommunerna hanterar riskerna. Kommunerna ska samtidigt redogöra för hur kommunen möjliggör för enskilt huvudmannskap för avloppsanläggningar.

Utöver detta har det tillkommit krav att kommunerna ska tydliggöra riktlinjer för bostadsförsörjning så att kommunen kan tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder. Barnens rättigheter i den fysiska planeringen har också blivit tydligare genom Lag om Förenta nationernas konvention om barnens rättigheter.

Sammanfattning av ändrad vägledning

Flertalet nya och reviderade nationella och regionala planer och program samt vägledningar handlar om att reducera olika typer av risker och hantera olika typer av hot i den fysiska planeringen. Ett antal vägledningar som handlar om klimatförändringar och olika risker kopplade till bland annat värmeböljor, skyfall och översvämningar, ras, skred och erosionsrisker. Det handlar om att minska risk och sårbarheter kring bebyggd miljö, människors hälsa och säkerhet, skador på verksamheter eller miljö. Planeringsunderlagen omfattar vägledningar, kartunderlag och analyser från flera olika aktörer. Även beredskapsfrågorna beskrivs som en allt mer aktuell fråga att hantera i samhällsplaneringen.

Andra exempel är vägledningar och beslut med riktlinjer, gränsvärden och skyddsavstånd: buller, strålning och luftföroreningar, vattenkvalitet och vattenkvantitet samt transport av farligt gods. Vägledningarnas syfte är att stödja kommunen i att reducera risker för människans hälsa och säkerhet.

Det har även tillkommit flertalet underlag som stöd för planering av mark- och vattenanvändning. Länsstyrelsen i Uppsala län har tagit fram handläggningsstöd för jordbruksmark i prövning och planering samt underlag för grön infrastruktur. Det har även tillkommit planeringsunderlag för friluftsliv, naturreservat, biologisk mångfald – flera med kopplingar till folkhälsa dessutom.

Länsstyrelsernas planeringskatalog tillsammans med andra digitala databaser har uppdaterats och utgör fortsatt ett relevant stöd i den fysiska planeringen eftersom dess innehåll ajourhålls kontinuerligt.

Region Uppsala har också arbetat fram flera strategier som blir vägledande för kommunens fysiska planering, särskilt inom trafik och infrastruktur, turism och besöksnäring och hållbar utveckling. Regionen har påbörjat arbetet med att revidera den regionala utvecklingsstrategin samt planering för framtida persontågstrafik, som kommer att ske i samarbete med övriga regioner i Mälardalen. Resultatet kommer troligtvis att fastställas efter att kommunens reviderade översiktsplan är antagen.

Översyn av riksintressen

Översiktsplanen ska redovisa kommunens ställningstaganden gentemot statliga intressen. Nedan följer de förändringar som skett för riksintresseområden inom Enköpings kommun.

Riksintresse kulturmiljövård

Under 2016 tillkom Sävaåns dalgång, beslut 2016-11-07 inom riksintresse kulturmiljövård. En översyn genomfördes av samtliga riksintresseanspråk i Enköpings kommun under år 2022. Detta föranledde ingen förändring av riksintresseområdena.

Riksintresse yrkesfiske

För riksintesse yrkesfiske har område Mälaren tillkommit med beslut 2020-02-28.

Riksintesse friluftsliv

För riksintesse friluftsliv tillkommer tre områden: Norra Mälaren samt nedre delarna av tillflödena Fyrisån och Hågaån, Södra Mälaren samt Hjälstaviken, samtliga beslutade 2017-01-19.

Riksintesse kommunikationer

Trafikverket genomförde en översyn av riksintesseanspråk för väg, järnväg, sjöfart och luftfart. Beslut fattades under år 2022. Översynen innebär inga ändringar för Enköpings kommun.

Tillkommande kommunala mål, planer och program

Flera kommunala strategiska dokument som antagits sedan översiktsplanen antogs 2014. Nedan följer ett urval av de som anses ha störst betydelse för översiktsplaneringen.

Kommunfullmäktiges långsiktiga ekonomiska plan 2023–2030

Under 2023 fattade kommunfullmäktige beslut om en långsiktig ekonomisk plan för kommunen 2023–2032. Avsikten med en långsiktig ekonomisk plan är att skapa ett underlag som beskriver den förväntade utvecklingen i kommunen på längre sikt. Planen och dess långsiktiga ekonomiska ledstjärnor ska vara ett underlag för politiska beslut och ska ligga till grund för kommunfullmäktiges

långsiktiga planer och årsplaner. Den ekonomiska planen påverkar översiktsplanen, särskilt möjligheter och förutsättningar för framtida investeringar av kommunal verksamhet.

Befolkningen växer – planeringsinriktning för befolkningsutveckling

Enköpings kommun har ungefär 48 000 invånare (oktober 2023) och förväntas fortsätta växa. Planeringsinriktningen till år 2040 är att möjliggöra en befolkningsökning till 60 000 invånare. Det innebär att vi ska ha beredskap för att kunna växa med ungefär 12 000 nya invånare och tillskapa de funktioner eller service som behövs i form av bostäder, samhällsservice, vägar, friluftsliv och natur, teknisk infrastruktur, mötesplatser, kultur och fritid samtidigt som vi bibehåller vår identitet. Genom att följa riktlinjerna i översiktsplanen skapar vi förutsättningar för att uppnå planeringsinriktningen för befolkningsutveckling.

Bostadsförsörjningsprogram

I kommunens bostadsförsörjningsprogram, antaget våren 2023, finns tre mål för bostadsbyggandet i Enköpings kommun med tillhörande riktlinjer. Kommunen avser genom dessa mål att möta behoven av nybyggnation för att hantera befolkningstillväxten samt tillgodose behoven för grupper med särskilda behov på bostadsmarknaden. Översiktsplanen och bostadsförsörjningsprogrammet synkas så att de strävar åt samma mål kring bostadsbyggnationen.

Andra kommunala dokument av betydelse som tillkommit sedan år 2014

- Aktualitetsprövning av översiktsplan 2030, antagen av kommunfullmäktige år 2019.
- Enköpings kommuns hållbarhetslöften för klimat och energi, antagna år 2023.
- Näringslivsprogram, antagen av kommunfullmäktige år 2023.
- Policy för lokalförsörjning, antagen av kommunfullmäktige år 2018.
- Vatten- och avloppsplan för Enköpings kommun, antagen av kommunfullmäktige år 2015.
- Dagvattenplan - Principer för ett långsiktigt hållbart dagvattenarbete för Enköpings kommun, antagen av kommunfullmäktige år 2020.
- Vattenplan för Enköpings kommun - Vägen till god vattenstatus, antagen av kommunfullmäktige år 2021.
- Avfallsplanen 2020–2030 - VafabMiljö Kommunalförbund, antagen av kommunfullmäktige år 2020.
- Gång- och cykelplan, antagen av kommunfullmäktige år 2020.
- Trafikstrategi, antagen av kommunfullmäktige år 2017.
- Parkeringspolicy, antagen av kommunfullmäktige år 2017.
- Parkeringsnorm, antagen av kommunfullmäktige år 2018.

- Handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst enligt lagen om skydd mot olyckor, antagen av Förbundsdirektionen, år 2022.
- Idrottspolitiska programmet, antagen av kommunfullmäktige år 2017.
- Kulturpolitiska programmet, antagen av kommunfullmäktige år 2017.
- Krisberedningsplan, antagen av kommunfullmäktige år 2023
- Skyfallsutredning över kommunens tätorter, 2023.
- Landsbygdsprogram, antagen av kommunfullmäktige år 2024.

En förstärkt strategisk planering

Följande områden lyfts fram som endera pågående (tabell 1), prioriterade (tabell 2) eller önskvärda (tabell 3) för att förstärka den strategiska planeringen i Enköpings kommun. Ansvaret för att genomföra de olika aktiviteterna kan beröra flera förvaltningar och nämnder.

Pågående arbete

Tabell 1 – Pågående arbete

Aktivitet	Status
Revidering av översiktsplan 2030	Samråd är genomfört. Granskning är beräknad att genomföras under år 2024.
Utbyggnadsplan för Enköpings kommun	Beräknas antagen under år 2025.
Utveckling av arbetssätt för hållbar stadsutveckling	Samråd för Myran är genomfört. Metodutveckling sker över tid.
Vattentjänstplan	Pågår.
Energiförsörjningsplan	Pågår.
Markstrategi	Beräknas antagen under år 2024.
Mobility management	Pågår.

Revidering av översiktsplanen

Sedan aktualitetsprövningen år 2019, har kommunen arbetat med att revidera översiktsplanen, ÖP2040. Vid tidpunkt för antagande av denna planeringsstrategi har nytt förslag till översiktsplan genomgått formellt samråd enligt plan- och bygglagen.

Översiktsplan 2040 har ett särskilt fokus på utvecklingen av de sex mindre tätorterna: Fjärdhundra, Lillkyrka, Hummelsta, Skolsta, Grillby och Örsundsbro samt byggande på landsbygden. De mindre tätorterna har egna kapitel i det nya förslaget med tillhörande markanvändningskartor. För utvecklingen av landsbygden har ställningstagande kring byggande, lokalisering, och bevarande samt skydd föreslagits. Dessa innebär ett förtydligande i jämförelse med antagen översiktsplan ÖP2030. Planförslaget innehåller även fler riskbedömningar, bland annat klimatrelaterade risker, som inte behandlas i ÖP2030. Ny vägledning, analyser och planeringsunderlag har legat till grund för planförslaget. Dessa återfinns i bilaga 1 om lista över ändrade planeringsförutsättningar. Inför granskning kommer ytterligare planeringsunderlag, bland annat för skyfall och ras-, skred- och erosionsrisker samt fler värdeområden för grön infrastruktur att integreras i planförslaget. Resultatet av samrådet ska beskrivas i en samrådsredogörelse som tillgängliggörs inför granskningsperioden.

Planförslaget har arbetats fram i bred politisk förankring och i nära samarbete med förvaltningarna för att skapa förståelse och samsyn kring översiktsplanens funktion och innehåll. Förvaltningarna har bidragit med kunskap, underlag och analyser till planförslaget. Politiken har bidragit med ställningstaganden kring mål, utveckling och prioriteringar. Planförslaget har också granskats utifrån vilken miljöpåverkan som genomförande av planförslaget kan innebära. Förslaget har dessutom genomgått en hållbarhetsbedömning.

I takt med att vi blir allt fler i kommunen ställs högre krav på den fysiska planeringen. Behovet av tydliga underlag och ställningstaganden blir allt större när olika intressen ska vägas mot varandra. I samband med arbetet med ÖP2040 har vissa frågor konkretiserats med stöd av planeringsunderlag och med tydliga ställningstaganden från politiken. I andra fall har arbetet genererat fler frågor. Vissa frågor kräver ett planeringsunderlag som inte finns tillgängligt inom denna översiktsplaneprocess och förskjuts vidare i översiktsplaneringen.

Utbyggnadsplan för Enköpings kommun

Under våren 2024 har förvaltningen fått i uppdrag att ta fram en utbyggnadsplan för Enköpings kommun. Utbyggnadsplanen ska innehålla en sammanvägd prioriteringsordning av utbyggnaden av nya bostads- och verksamhetsområden samt större infrastrukturobjekt och kommunal service samt beskriva i vilken ordning utbyggnaden ska ske. Planen har därför en viktig roll för att genomföra och använda översiktsplanen.

För att utbyggnadsplanen ska vara realistisk och genomförbar krävs att den är tydligt sammankopplad med kommunens lokalförsörjning och investeringsbudget samt en tydlig koppling

till uppföljning och utvärdering av översiktsplanens genomförande. Planen bör dock uppdateras kontinuerligt och ska framgent utgöra ett underlag till planeringsstrategin.

Utveckling av arbetssätt för hållbar stadsutveckling

Enköpings kommun ingår sedan 2021 i det nationella innovationsprogrammet Viable cities. Inom ramen för det arbetet har kommunen åtagit sig utveckla nya arbetssätt för en mer hållbarhetsstyrd planering, som i slutänden ska bidra till målet om en klimatneutral stad. Stadsdelen Myran är utpekad som testbädd för arbetet. I området testar och anpassar vi arbetsmetoden Citylab framtagen av Sweden Green Building Council (SGBC) till en Enköpings-kontext. Vi arbetar även med att utveckla verktyg för att få med hållbarhetsambitionerna in i den fysiska planeringen. Tanken med en testbädd är att vi ska kunna fortsätta utveckla och applicera det vi lär oss på Myran på andra stadsdelar. Det arbetet sker parallellt.

Vattentjänstplan

Under år 2023 påbörjade kommunen arbetet med att ta fram en vattentjänstplan enligt de nya kraven i lagen om allmänna vattentjänster. En skyfallskartering har tagits fram och resultatet från den kommer att utgöra ett underlag till såväl vattentjänstplan som översiktsplan. Arbetet med ställningstaganden kring möjligheter för enskilt huvudmannaskap för avloppsanläggningar pågår. Vattentjänstplanen utformas parallellt med revideringen av översiktsplanen.

Energiförsörjningsplan

Kommunen strävar efter fossilfri energi och ska möjliggöra lokalproducerad solenergi. Möjligheten för vindkraft begränsas av riksintressen och påverkansområde för försvaret. Kommunens fjärrvärmeverk ska flyttas. Det är många olika intressen och behov som ska vägas samman i kommunens reviderade energiförsörjningsplan. Planens syfte är att säkerställa kommunens energi- och elförsörjning på sikt. Energiförsörjningsplanen utformas parallellt med revideringen av översiktsplanen. Under samrådet med planförslaget för ÖP2040 har flera frågor och förslag kring just energiförsörjning och tillgång till el inkommit och ska integreras i arbetet med energiförsörjningsplanen.

Markstrategi

I markstrategin beskrivs riktlinjer för att långsiktigt säkerställa erforderlig mark för kommunens utveckling. Syftet är att stärka en långsiktig samhällsutveckling och tidshorisonten är 50 år. Strategin innehåller grundläggande principer och inriktning för köp och försäljning av mark och ska utgöra ett stöd vid beslut om markförvärv, markbyten med andra fastighetsägare eller markförsäljning.

Strategin beskriver också principer för förvaltning av kommunens markinnehav av ej planlagd mark och kvartersmark som upplåts (ej mark planlagd som allmän plats).

Mobility management

Mobility management är ett arbetssätt som handlar om att påverka efterfrågan på transporter och mer specifikt påverka resan innan den har börjat. Det finns behov av mobility management-åtgärder för att bidra till uppfyllande av kommunens trafikstrategiska mål om ökat andel resor med gång, cykel och kollektivtrafik. Vi arbetar med att ta fram riktlinjer för mobility management på både strategisk och operativ nivå genom en mobility management-plan som beskriver arbetssätten.

Prioriterade under perioden

Tabell 2 - Prioriterade aktiviteter under perioden 2024 – 2028

Aktivitet	Motivering
Översyn av aktualitet för Fördjupad översiktsplan för Enköpings stad	Översyn om vilka delar som behöver revideras samt avgöra integrering med översiktsplanen.
Klimatanpassningsplan	Tydliggöra risker med klimatförändringar, ge åtgärdsförslag med särskild fokus på samhällsviktiga funktioner och kommunens verksamheter.
Trafikstrategi	Översyn av trafikstrategin som antogs år 2017. Den uppdaterade planen ska också omfatta hela kommunen.
Utveckling av samhällsbyggnadsprocessen och digitalisering	Utveckla en mer effektiv samhällsbyggnadsprocess och övergång till digital översiktsplanering.
Uppföljning och utvärdering	Säkerställa att det finns kontinuitet i beslut, styrning och processledning samt att vår översiktsplan ger önskvärda resultat. Metod och nyckeltal ska utvecklas.

Översyn av aktualitet för Fördjupad översiktsplan för Enköpings stad

Den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad antogs år 2018 och är fortsatt gällande. Sedan planen antogs har flera vägledning och underlag tillkommit som kan förstärka den fysiska planeringen för Enköpings stad. Delar av planen kan därför anses på väg att bli utdaterad även om den i nuläget är användbar i handläggning av olika ärenden. En revidering av den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad bör påbörjas under perioden 2024–2028. Inför revideringen är

det önskvärt att det finns en ekosystemtjänstanalys framtagen och att det finns en klimatanpassningsplan med åtgärdsförslag antagen.

I samband med revideringen ska det också beslutas om planen fortsatt ska vara fristående eller integreras med översiktsplanen. Arbetet med övergång till digital översiktsplan bör påbörjas i samband med detta.

Klimatanpassningsplan

En klimatanpassningsplan ska ge stöd för att strukturera och prioritera arbetet med att förebygga risker i både tätort och på landsbygd till följd av ett klimat i förändring. Planen ska innehålla en handlingsplan med åtgärder samt kunskapsunderlag och stöd till översiktsplaneringen. Ett särskilt fokus bör ligga på samhällsviktiga funktioner och kommunens verksamheter. Planen behöver arbetas fram förvaltningsöverskridande. Klimatanpassningsplanen bör vara framtagen inför revidering av fördjupade översiktsplanen för Enköping stad.

Trafikstrategi

För att utveckla Enköpings stad och på ett hållbart sätt möta dagens och framtidens utmaningar har Enköpings kommun en trafikstrategi. Den antogs 2017. En översyn och ett omtag behövs för att trafikstrategin ska omfatta hela kommunen.

Utveckling av samhällsbyggnadsprocessen och digitalisering

Samhällsbyggnadsförvaltningen arbetar vidare med sitt uppdrag att förbättra samverkan och dialog genom ett sammanhållet samhällsbyggnadsflöde. Målet är en tydligare samverkan mellan strategiska funktioner inom samhällsbyggnad för att samordna och optimera sammanvägda behov och därmed skapa förutsättningar för kommunen att bidra effektivt till samhällsutvecklingen.

Ett led i att effektivisera samhällsbyggnadsflödet är att digitalisera underlag. Då Boverket arbetar med vägledning för hur kommunerna ska arbeta med digital översiktsplanering har Enköpings kommun valt att avvakta vägledningen inför omställning till en digital översiktsplan. På sikt ska en sådan omställning genomföras. Genom en stegvis övergång till en digital översiktsplan kan vi dra nytta av andra kommuners erfarenheter. Parallellt pågår också ett arbete att digitalisera detaljplaner och dessa bör visas i samma karttjänst/tittskåp som översiktsplanens material. Det kan vara fördelaktigt att göra övergången i samband med att den fördjupade översiktsplanen för Enköping stad revideras.

Uppföljning och utvärdering

Under perioden 2024–2028 ska vi också utveckla metoder för uppföljning och utvärdering. Vi ska följa upp om översiktsplanen leder till de effekter som vi förväntat oss och bedöma om översiktsplanen är till stöd för olika beslut. Samhällsplanering tar tid och för att vi ska nå uppsatta mål och leverera relevanta produkter i såväl ett kort tidsperspektiv (0–10 år) och ett längre tidsperspektiv (10–50 år) så är det helt avgörande att det finns en kontinuitet i politiska beslut, styrning och processledning. Kommunen ser ett behov av att följa upp flera delar i översiktsplaneringen för att säkerställa att kommunen styr mot uppsatta mål. En utvärdering av kumulativa effekter av olika beslut bör ingå i uppföljningen. Enskilda åtgärder eller händelser kan tillsammans samverka för att förstärka eller motverka översiktsplanens mål. I bästa fall kan synergieffekter uppstå.

Resultatet av uppföljningen och utvärderingen blir sedan underlag inför nästa planeringsstrategi, eller utveckling av våra översiktsplanedokument, eller utvecklade arbetssätt.

Önskvärda planer, program och underlag

Nedan följer en sammanställning över aktiviteter som skulle bidra till att stärka kommunens strategiska planering och underlätta i handläggning av olika ärenden och beslut, öka kunskapen internt samt underlätta i dialog med olika aktörer. Dessa är önskvärda och prioriteras utifrån behov.

Tabell 3 – Behov för att förstärka vår strategiska planering

Aktivitet	Motivering
Grönstrukturprogram	Stärka den blågröna strukturen med effekter på miljö och folkhälsa, stöd att möta klimatförändringar samt utgöra underlag i olika planeringsskeden.
Grundvattenpolicy	Ta fram en grundvattenpolicy med syfte att skydda kommunens grundvatten genom riktlinjer för markanvändning.
Kulturmiljöprogram	Tydliggöra kulturmiljövärden i tätort och på landsbygd. Underlätta för kommande avvägningar och prioriteringar i olika planeringsskeden.
Masshanteringsstrategi	Utarbeta strategier för masshantering i olika projekt för ökad tydlighet i frågorna och bättre förutsättningar för masshanteringen.

Kartering av lämplig mark för större solenergianläggningar	Underlättar kommunens ställningstagande vid förfrågningar om större solenergianläggningar och i 12:6-samråd med länsstyrelsen kring inkomna ansökningar om etablering.
Ekosystemtjänstanalys	Underlättar bedömningar om vilka värden som påverkas av ett projekt och vilken hänsyn som kan tas för att minska negativ påverkan.
Utredning av jordbruksmark och dess funktion och betydelse	Underlättar kommunens ställningstaganden i den fysiska planeringen såväl i tätorter som på landsbygd.
Åtgärdsvalsstudie Aroslänken	Översyn om markreservatet ska kvarstå och i vilken utbredning.
Social kompass för Enköpings kommun	Kartläggning av kommunens socioekonomiska status. Stöd i översiktsplanering, och för de verksamheter som jobbar med social hållbarhet i kommunen
Framtagande av nyckeltal för lokalplanering på lång sikt	Stöd i lokalplanering och bostadsplanering när befolkningsprognosen inte kan ge ett entydigt svar.

Grönstrukturprogram

Grönstrukturen har en viktig roll för att möta dagens behov och framtidens utmaningar kring ekosystemtjänster, för att hantera klimatförändringar och för vår folkhälsa. Det skulle vara gynnsamt för kommunen att arbeta vidare med kartering över grönstrukturens olika värden, funktioner och intresser. Programmet är ett viktigt underlag i översiktsplaneringen. Ett grönstrukturprogram kan peka ut viktiga områden att bevara och ta fram åtgärdsförslag som krävs för att stärka den grönblå strukturen för såväl biologisk mångfald som ekologiska spridningssamband på land och vatten. Underlaget bidrar även till att stärka grönstrukturen i regionen då flera andra närliggande kommuner redan tagit fram liknande analyser och planer. Den blir också vägledande i kommunens arbete med att uppfylla olika miljömål och folkhälsomål.

Grundvattenpolicy

Dricksvattnet är vårt viktigaste livsmedel. För att trygga tillgången på grundvatten av god kvalitet är det angeläget att långsiktigt skydda kommunens grundvatten. En grundvattenpolicy ska innehålla riktlinjer för markanvändning som blir vägledande för efterföljande planering. Syftet med grundvattenpolicyn är att minimera risker för negativ påverkan på grundvattenförekomsten utifrån

vattendirektivets krav och skapa förutsättningar för att kunna få ett grundvatten av godkänd kvalitet.

Kulturmiljöprogram

Enköpings kommun består av många olika värdefulla natur- och kulturmiljöer med olika funktioner. Kulturmiljöprogrammet ska hjälpa kommunen att tydliggöra olika miljöers egenskaper och kulturhistoriska värden både i tätort och på landsbygd. Det kan handla om att identifiera, beskriva och värna olika kulturmiljöer för att bevara kommunens attraktivitet, landskapets karaktär och byarnas enskilda identitet. Programmet ska utformas med principer för kulturmiljö som beskriver en tydlig prioritering för att värna, bevara och skydda Enköpings historiska värdefulla miljöer, kulturlandskap och byggnader. Planen ska underlätta för kommande avvägningar och prioriteringar i olika planeringsskeden: översiktsplanering, detaljplaneläggning, och bygglov.

Masshanteringsstrategi

Masshanteringen är och kommer fortsatt att vara en fråga i exploateringsprojekt framöver när Enköpings kommun växer. I en masshanteringsstrategi kan olika utmaningar och frågor synliggöras och strategier för hantering utarbetas. Detta i syfte att skapa bättre förutsättningar för en mer resurseffektiv hantering av massor, öka förutsättningarna att massafrågorna hanteras i tidigt planeringsskede och ger en ökad tydlighet kring kommunens ställningstaganden för kommunikation internt och med exploatörer.

Lämplig mark för markförlagda solenergianläggningar

Solenergi kan producera fossilfri el och byggs relativt snabbt. Markförlagda solenergianläggningar tenderar att bli allt större och därmed allt mer ytkrävande. Konflikter kring olika intressen som natur- och kulturmiljöer, jordbruksmark och friluftsliv kan uppstå. Det är länsstyrelsen som hanterar ansökningar för de större anläggningarna där kommunen får yttra sig som samrådspart i ett så kallat 12:6-samråd. För att tydliggöra våra ställningstaganden kring lämplig mark för markförlagda solenergianläggningar, och underlätta såväl dialog med entreprenörer, närboende och med länsstyrelsen, kan ett planeringsunderlag tas fram. Underlaget visualiserar översiktsplanens ställningstaganden i geografin.

Ekosystemtjänstanalys

Ekosystemtjänstanalysen kan tas fram som ett underlag till grönstrukturprogrammet eller som en fristående analys. Analysen innehåller en kartläggning av vilka värden och nyttor som ett område

kan tillhandahålla, och visualiserar dem. Analysen underlättar sedan bedömningar om vilka värden som påverkas av ett projekt och vilken hänsyn som kan tas för att minska negativ påverkan. En ekosystemtjänstanalys är även ett tillskott i planeringsunderlaget i detaljplanering, särskilt i tätortsnära områden.

Utredning av jordbruksmark och dess funktion och betydelse

Enköpings kommun har en hög andel brukningsvärd jordbruksmark. Om kommunen ska växa behöver jordbruksmarken ibland stå tillbaka för annan markanvändning. Grundregeln enligt miljöbalken är att brukningsvärd jordbruksmark endast får exploateras om det går att påvisa samhällsviktigt intresse. Genom ökad kunskap kring markens produktionsförmåga och markens andra värden så som kulturmiljövärden eller ekologiska värden, utgör utredningen ett viktigt underlag när vi föreslår områden för exploatering på jordbruksmark. Denna utredning bör genomföras efter grönstrukturprogrammet, ekosystemtjänstanalysen och kulturmiljöprogrammet har tagits fram för att underlätta sammanvägda bedömningar.

Åtgärdsvalsstudie Arosälänken

Markreservatet ska säkerställa utrymme för en ny järnväg mellan Uppsala och Enköping, kallad Arosälänken. En ny järnväg möjliggör effektivare förbindelser i öst-västlig riktning norr om Mälaren för såväl gods- som persontransporter. Ur ett storregionalt perspektiv är en ny järnväg viktig som en alternativ väg att ta sig från Mellansverige till Uppsala och vidare mot Norrland eller Arlanda utan att behöva passera Stockholm. Regionalt skulle en ny järnväg bidra till att kollektivtrafiken får en stärkt konkurrenskraft gentemot bilen och gynna många dagliga pendlingsresenärer. Samtidigt saknas järnvägen som prioriterat projekt att genomföra i Trafikverkets långsiktiga planering för infrastruktursatsningar. En åtgärdsvalsstudie som uppstart för att ta fram en järnvägsplan.

Social kompass för Enköpings kommun

En social kompass visar olika parametrar av socioekonomi i kommunens olika delområden. Kompassen ska vara ett stöd för att veta vilka områden eller platser i behov av trygghetsskapande åtgärder, och vilka områden med behov av olika punktinsatser som exempelvis bibliotek eller andra mötesplatser. Kompassen blir ett värdefullt underlag i samhällsplaneringen och särskilt inför en revidering av den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad.

Nyckeltal för lokalplanering

Befolkningsprognosen på delområdesnivå görs historiskt på tio års sikt. Planen är att korta ned detta till fem års sikt. Ett kortare tidsspänn medför vissa utmaningar med att förutse behov av samhällsfunktioner och -service i olika delar av kommunen, och i jämförelse med hur många

invånare vi är. För att underlätta beräkningar så att bostadsbyggnationen sker i samklang med utvecklingen av kommunal service, kan nyckeltal tas fram. Nyckeltal skulle underlätta både i översiktsplaneringen men också för kommunal lokalplanering.

Samverkan över kommungränser

Samarbete över kommungränserna är viktigt för att kunna uppfylla översiktsplanens mål eftersom flera planeringsfrågor sträcker sig utanför Enköpings kommuns administrativa gränser. Här finns möjligheter och behov av samarbeten för en gemensam utveckling med grannkommuner, Region Uppsala och andra intressenter.

Sedan år 2011 finns ett etablerat samarbete med Västerås, Eskilstuna och Strängnäs - Fyra Mälärstäder. Syftet med samarbetet är att stärka kommunerna nationellt och i Mälardalsregionen. Vi samarbetar inom flera gemensamma områden, besöksnäring och näringsliv, bostäder och infrastruktur, klimat- och miljöfrågor.

Arbetsmarknaden inom Stockholm-Mälardalsregionen är utbredd och under ständig tillväxt. För Enköpings kommun innebär den starka arbetsmarknaden att fler invånare ges möjlighet att hitta rätt arbete eller utbildning. Omvänt kan företag som söker specialkompetens nyttja ett större upptagningsområde för rekrytering. Genom Mälardalsrådets samarbete *En Bättre Matchning* samarbetar nio regioner för att stärka Stockholm-Mälardalsregionens försörjning av högskoleutbildade. Mälardalsrådet koordinerar också det storregionala samarbetet *En bättre sats*, som syftar till att säkerställa att nationella investeringar bidrar till att stärka Stockholm-Mälardalsregionen genom utvecklad infrastruktur. Samarbetet har en tydlig politisk styrning och förankring och återkommande tas en gemensam Systemanalys fram som inspel på den nationella infrastrukturplanen.

Tillsammans med Region Uppsala samverkar kommunen för att upprätthålla och utveckla kollektivtrafiken i kommunen. Region Uppsala är även ansvarig för att planera och prioritera investeringar i vägtransportsystemet i länet samt gång- och cykelvägar längs statliga vägar, vilket görs genom länstransportplanen. Kommunen för löpande dialog med regionen om behov av infrastrukturförbättringar längs med det statliga vägnätet i såväl våra tätorter som på landsbygden.

Vi samverkar med våra närliggande kommuner och med Mälarens vattenvårdsförbund för att förbättra vattenkvaliteten i Mälaren och andra vattenförekomster så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. I dialog med närliggande kommuner och i samverkan med markägare genomför vi bland annat åtgärder där vattnet fördröjs i landskapet. Vi vill gärna utveckla samverkan kring grön infrastruktur på liknande vis som vattenfrågorna.

Bilaga 1 – Lista över ändrade planeringsförutsättningar

Här redogör vi för ett urval av ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för en aktuell översiktsplanering i Enköpings kommun. Det handlar om planeringsförutsättningar som förändrats efter år 2014 då Översiktsplan 2030 antagits.

Ändrad lagstiftning

Sedan Översiktsplanen antogs år 2014 har det tillkommit ny lagstiftning som direkt påverkar det fortsatta arbetet med översiktsplanering.

Plan- och bygglagen: Krav på planeringsstrategi

Den 1 april, 2020 ändrades plan och bygglagen. Förändringen innebär att tidigare aktualitetsprövning ersätts med att kommunerna ska ta fram en planeringsstrategi istället.

Plan- och byggförordningen: Nya regler för digitala översiktsplaner

I februari 2023 beslutade regeringen om en ändring i plan- och byggförordningen som ställer krav på att översiktsplaner ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt. Kravet gäller översiktsplaner som påbörjats efter den 31 december, 2026 eller som ändras efter detta datum. Boverket preciserar kraven och har genomfört samråd om förslag till föreskrift.

Plan och Bygglagen: Krav på riskbedömning i översiktsplan

Den 1 augusti 2018 ändrades 3 kap. 5 § PBL i syfte att förbättra kommunernas klimatanpassningsarbete och höja beredskapen för klimatförändringar. Förändringen i lagstiftningen innebär att kommunerna ska göra en samlad bedömning över risk för skador på den byggda miljön inklusive anläggningar samt vegetation, parker och andra grönområden, utifrån klimatrelaterade händelser som översvämningar, ras, skred eller erosion. Riskerna ska beskrivas i översiktsplanen. Kommunen ska också redogöra för hur sådana risker kan minska eller upphöra. Genom en samlad bild av risker och konsekvenser kan kommunen få bättre helhetsbild och ett underlag till klimatanpassningsplan.

Miljöbalken: Nytt 6 kapitel om miljöbedömning

Den 1 januari 2018 förändrades miljöbalken med ett nytt 6 kapitel med det nya namnet Miljöbedömningar. Parallellt infördes ändringar i PBL:s 3, 4 och 5 kapitel. Miljöbedömningar för planer och program ska integreras i de planer som omfattas av krav på miljöbedömning. Kommunen ska till exempel göra en strategisk miljöbedömning när översiktsplanen tas fram.

Miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning, innehåll och detaljeringsgrad anpassas till vad som är lämpligt för den aktuella översiktsplanen. Samråd om detta genomförs med Länsstyrelsen.

Under 2018 ersattes också förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar med miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Lag (2000:1383) om kommunens bostadsförsörjningsansvar

Den 1 oktober, 2022 ändrades lagen om krav på kommuner att analysera vilka bostadsbehov som inte kan tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden. Under 2014 skedde omfattande förändringar i lagstiftningen för att tydliggöra att kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning är vägledande för att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder i kommunen. Enköpings kommun har antagit ett bostadsförsörjningsprogram under år 2023.

Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

Den 1 januari, 2020 blev FN:s konvention om barnets rättigheter svensk lag. Konventionens syfte är att garantera alla barn deras mänskliga rättigheter. Barns rätt att påverka sin omgivning och rätt att vara trygga i den fysiska miljön ska väga tungt inom samhällsplaneringen. Detta gäller såväl vid byggnation speciellt utformad för barn och områden som kan antas påverka barns fysiska miljö. Barnkonventionen blev en del av svensk lag 2020, vilket innebär att barnens bästa ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn. För att barn ska kunna ta del av den fysiska miljön krävs att den är anpassad efter deras behov, de ska inte utsättas för fara och ytorna ska uppfylla krav på skugga, luftkvalitet och ljudnivåer.

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster

Från den 1 januari 2023 träder förändringar av lagen om allmänna vattentjänster i kraft. Förändringarna i lagstiftningen ställer krav på att kommunen ska ha en aktuell vattentjänstplan. Vattentjänstplanen ska redogöra för hur kommunen möjliggör för enskilt huvudmannaskap för avloppsanläggningar samt hur kommunen ska hantera och minska risker för skyfall och dess påverkan på den tekniska försörjningen. Vattentjänstplanen ska tydliggöra kommunens ställningstaganden kring den enskilda vatten- och avloppsförsörjningen och utgöra underlag till

översiktsplanen. Enköpings kommun arbetar med att ta fram en vattentjänstplan och när vattentjänstplanen är antagen ska dess ställningstaganden integreras i kommande översiktsplan.

Länsstyrelsens i Västmanlands län (Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt) föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i Norra Östersjöns vattendistrikt (19FS 2021:10)

Vattendelegationen för Norra Östersjöns vattendistrikt har den 2 december, 2021, beslutat om åtgärdsprogram, förvaltningsplan och miljökvalitetsnormer för vatten för Norra Östersjöns vattendistrikt. Beslutet avser perioden 2022–2027 och gäller för distriktets vattenförekomster. I Länsstyrelse i Uppsalas planeringsunderlag påminner länsstyrelsen om att kommunen vid fysisk planering alltid ska utgå från senaste förvaltningscykeln som planeringsunderlag.

Ändrade nationella mål och vägledning

Översiktsplanen utgår från nationella mål, planer och program som berör samhällsplanering ur olika perspektiv. Här följer exempel på förändringar som skett sedan 2014.

Försvar och samhällets krisberedskap

I propositionen Försvar och samhällets krisberedskap (jfr prop. 2019/20:1 Utgiftsområde 6) finns mål med syfte att minska olyckor och kriser som hotar människans säkerhet, liv och hälsa och begränsa skador på egendom och miljö. Det kan handla om åtgärder för att stärka kommunens beredskap, krishantering samt riskreducerande åtgärder i översiktsplanen, exempelvis för att minska konsekvenser av klimatrelaterade händelser så som översvämningar, skyfall, ras, skred eller erosion.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap vägledning om totalförsvarets intressen i samhällsplaneringen (MSB1646)

Vägledningen från år 2021, riktar sig till aktörer som genom att ta fram planeringsunderlag, planer eller fattar beslut ska bevaka totalförsvarets intressen i samhällsplaneringen. Syftet är att stärka kunskapen om beredskapsfrågorna inom samhällsplaneringen.

Boverkets vägledning Hälsa, säkerhet och risker

Boverket tog 2018 fram vägledningen Hälsa, säkerhet och risker som handlar om tillämpning av PBL med hänsyn till människors hälsa, säkerhet, och risken för olyckor, översvämning och erosion.

Boverkets vägledning kring buller

Nya regler för buller trädde i kraft under 2015, 2016 och 2017. Regler om buller finns i såväl plan- och bygglagen som miljöbalken och förordningar. För olika kategorier av buller finns också riktvärden för bullernivåer vid bostadsbyggnader. WHO:s skärpta riktlinjer och rekommendationer från 2018 för transportbuller, så som väg- och spårtrafik, respektive för luft från 2021 kan ge ytterligare avtryck även i nationell praxis.

Andra nationella mål och underlag

- Boverket (2020). Barnkonventionen i fysisk planering och stadsutveckling – Kartläggning och analys, 2020:24.
- Boverket (2023), ÖP-modellen.
- Boverket (2023). Hållbar utveckling genom fysisk planering.
- Boverket (2023). Tillsynsvägledning mellankommunal samordning
- Folkhälsomyndigheten (2022). Tillsammans för en god och jämlik hälsa inom en generation.
- Folkhälsomyndigheten (2023). Nationella folkhälsomål och målområden.
- Jordbruksverket (2015), Jordbruksmarkens värden.
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2015). Värmens påverkan på samhället: en kunskapsöversikt för kommuner med faktablad och rekommendationer vid värmebölja.
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2017). Vägledning för skyfallskartering: tips för genomförande och exempel på användning.
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2022). Handbok i kommunal krisberedskap.
- Naturvårdsverket (2019). Luftguiden, version 4. Handbok om miljökvalitetsnormer för utomhusluft.
- Naturvårdsverket (2023), Biologisk mångfald, Strategi för 2030.
- Naturvårdsverket (2023). Riktvärden för buller från väg och spårtrafik vid befintliga bostäder.
- Post och telestyrelsen, (2018). Sverige helt uppkopplat 2025 - en bredbandsstrategi för alla - PTS-F-2018:1.
- Regeringskansliet (2017). Nationell livsmedelsstrategi.
- Riksantikvarieämbetet (2014). Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken – Handbok.
- Statens geotekniska institut (2023). Vägledning Ras, skred, erosion (ver. 2023_1.4.5)
- Svenska kraftnät, (2023), Byggnation - elsäkerhet invid kraftledning och kabel.
- Svenskt friluftsliv, (2023), Friluftslivets och naturens mervärden och samhällsnytta,
- Östra Sveriges Luftvårdsförbund (2020). Kartläggning av luftföroreningshalter i Stockholms- och Uppsala län.

Ändrade regionala mål, vägledning och underlag

Översiktsplanen utgår från regionala mål, planer och program som berör samhällsplanering ur olika perspektiv. Här följer exempel på förändringar som skett sedan 2014.

Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län (RUS)

Den regionala utvecklingsstrategin pekar ut en strategisk inriktning inom regionen så att hållbarhetsmålen kan nås. Uppsala läns regionala utvecklingsstrategi sträcker sig fram till år 2024 och ett arbete med att revidera strategin har påbörjats. Den regionala utvecklingsstrategin anger prioriterade områden för samhällsplaneringen. Aktuell RUS fokuserar på transporteffektivt samhälle med tillgängliga och hållbara transporter, säkra och attraktiva livsmiljöer och utveckling tillförlitlig fossilfri infrastruktur samt skapa förutsättningar för livskraftiga naturmiljöer och en hållbar livsmedelsförsörjning.

Åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 Norra Östersjöns vattendistrikt

Åtgärdsprogrammen talar om vad som krävs för att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten utifrån de problem som behöver lösas för olika vattenförekomster. Enköpings kommun arbetar aktivt med vattenförbättrande åtgärder som prioriteras utifrån kommunens strategiska vattenplan och dagvatten.

Planer och program från Länsstyrelsen i Uppsala län

Följande regionala planer och program har tagits fram av Länsstyrelsen i Uppsala, och ger kommunen riktlinjer och stöd i översiktsplaneringen.

- Länsstyrelsen i Uppsala län (2023). Regional klimatanpassningsplan i Uppsala län.
- Länsstyrelsen i Uppsala län (2019). Grön infrastruktur i Uppsala län.
- Länsstyrelsen i Uppsala län. (2019). Tillsammans för ett fossilfritt Uppsala län - Klimat- och energistrategi.
- Länsstyrelsen i Uppsala. Sammanställning av statliga och mellankommunala intressen – underlag för översiktsplanering i Uppsala län.
- Länsstyrelsen i Uppsala län. Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för att nå miljömålen.
- Länsstyrelsen i Uppsala län. Livsmedelsstrategi.
- Länsstyrelsen i Uppsala län. Risk och sårbarhetsanalys.
- Länsstyrelsen i Uppsala län. Åtgärdsprogram för att nå de nationella miljömålen. Färdplan för ett hållbart län.

- Länsstyrelsen i Uppsala län. Riskhantering vid transportleder för farligt gods, Länsstyrelsens meddelandeserie 2023:10

Övriga regionala planer och program med betydelse för översiktsplanen

- Region Stockholm. RUF5 2050 - Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF5)
- Region Uppsala (2020) Regionalt trafikförsörjningsprogram 2020–2030,
- Region Uppsala (2021). Regional utvecklingsstrategi och Agenda 2030-strategi för Uppsala län.
- Region Uppsala (2022). Länsplan för regional transportinfrastruktur i Uppsala län, 2022–2033.
- Region Uppsala, (2017). Regional cykelstrategi för Uppsala län,
- Region Uppsala. (2019). Cykelrutt för rekreation och turism i Uppsala län: Nuläge och visionsbild.
- Region Uppsala. Regional kulturplan för Uppsala län, 2023–2026.
- Region Uppsala. Strategi för besöksnäring, 2021–2024.